

Fytoterapia ochorení tráviacej sústavy koní

MVDr. Richard Olajec, Pezinok 2.3.2013

Zostavenie čajových receptúr

- základné drogy - **Kardinálne** (nositeľmi účinku) okolo 3 dielov z 5
- pomocné drogy - **Adjuvantné** zosilňujú účinok základných drog
- upravujúce chuť – **Korigenciá**

Mucilaginóza (tvoriace sliz)

Ibiš lekársky (*Althea officinalis*)

Droga: Koreň - *Radix althae* (35% slizu, - nízko molekulárny D-glucan)
Vlastnosti: Mucilaginozum, emolliens, antiflogistikum, protektívum
Použitie : ezofagitis, gastritis, žalúdočné a duodenálne(menej) vredy, enteritídy, kolitídy
Dávkovanie: asi 30-50 g koreňa zaliať studenou vodou 1hod. macerovať a potom mierne priviesť do varu a nechať vyluhovať asi 15 min., syropova forma, prašková forma
Poznámka: nepodávať dlhodobo – znižuje vstrebávanie liekov, vit., ML

Pľuzgierka islandská (*Cetraria islandica*)

Droga: stielka (polysacharidy, kys. Fumarova – horčina, pektíny)
Vlastnosti: Mucilaginozum, baktericídum, antitusikum, ako zápar (amarum, stomachikum)
Použitie : ako odvar - gastritis, žalúdočné a duodenálne vredy, enteritídy, kolitídy
Dávkovanie: **Zápar** – asi 30-50 g zalejeme vriacou vodou na 15 min. ako **stomachikum**
Odvar - asi 30-50 g varíme 10 min ako **mukoprotektívum**
Poznámka: pomerne horká – osladiť medom

Brest (*Ulmus fulva*) - vnútorná kôra

Vlastnosti: Muciliginozum – upokojujúce demulcent zložené z galaktózy ktoré sa hodí na zapálenú sliznicu GIT.
Použitie : gastritis, žalúdočné a duodenálne vredy, enteritídy, kolitídy
Dávkovanie: odvar z 1 dielu kôry brestu a 8 dielov vody , nechať 10-15 min. vyluhovať

Sladovka hladkoplodá - (Sladké drevko)- Licorice (*Glycyrrhiza glabra*)

Vlastnosti: expektorans, spasmolytikum, antiflogistikum, antiulcerosum, korigens, ...
Účinok: Gastroprotektívny účinok

- inhibuje tvorbu žalúdočných vredov spôsobených NSAIDs
- znižuje tvorbu žalúdočnej kyseliny i uvoľňovanie gastrinu a čiastočne znižuje účinnosť histamínu
- zvyšuje produkciu žalúdočného hlienu podporovaním formovania PGE2
- znižuje adhérenciu *H. pylori* na stenu žalúdka

Poznámka: veľmi dôležitá rastlina harmonizujúca takmer každú čajovú zmes, využívaná hlavne v TČM

Nežiadúce úč.:
Dlhodobo kortikoidný účinok – zadržiava vodu v tele, zadržiava Sodík - státa Draslíka,

Laxancia

L'anové semenka

- Vlastnosti: Objemové laxans (5% mucilagínózne látky, 7% vláknina), 25% protein, 35 % masné kys.- Omega 3 MK ,toxický-linimarín
- Použitie : Chronická zápcha ako objemové laxans ako mucilaginozum pri poškodení sliznic TS (záp. žalúdka a čriev)
- Dávkovanie: 100-250 g ľanu/koňa pre prítomnosť Linimarinu – variť minimálne 20min./20 min. vyluhovať – celé semená pri zápchach ako laxans
Precedený odvar spolu s inými mucilag. rast. ako protektívum na ochranu slizníc a kože

Psyllium - Skorocel indický (Plantago ovata)

- Vlastnosti: objemové laxans, rozpustná diétna vláknina, polysacharidy kt. vo vodnom prostredí vytvárajú gél, anaeróbnym kvasením psyllových semien sa tvoria masné kyseliny, Kys. Maslová kt. pôsobí proti rakovine hrubého čreva - HČ
- Použitie : syndrom dráždivého čreva, pri zápche, pri pieskových kolikách
- Dávkovanie: 60 g pri kolitídach a 100 – 200 g pri pieskových kolikách /2-5 týždňov

Krušina jelšová (Frangula alnus)

- Vlastnosti: antrachinónové glykozidy, laxans – zvyšuje peristaltiku HČ po 6-10 hod. pri atónii čriev, antihelmintikum
- Použitie : pri " lenivých " črevách , účinne odčervenie koní (len na dospelé formy)
- Dávkovanie: odvar alebo suchý extrakt-prášok 100-200g
- Poznámka: použiť len kôru asi 3-4 ročných konárov najlepšie keď sú 1 rok preschnuté – sušením sa strácajú nežiadúce úč., čerstvá kôra je veľmi dráždivá

Spazmolytiká (uvoľňujú krče)

Aníz (Pimpinella anisum)

- Vlastnosti: spazmolytikum, expektorans, karminatívum, mierne laktogogum, estrogenne úč.
- Použitie : uvoľňuje nahromadený plyn v črevách, uvoľňuje krče v tráviacom trakte, pôsobí expektoračne – vykašliavanie, zvyšuje produkciu mlieka, potláča kvasiace procesy v črevách
- Dávkovanie: 15-25 g ako zápar zo semena

Fenikel obyčajný(Foeniculum vulgare)

- Vlastnosti: spazmolytikum, expektorans, karminatívum, mierne laktogogum, estrogenne úč.
- Použitie : uvoľňuje nahromadený plyn v črevách, uvoľňuje krče v tráviacom trakte, pôsobí expektoračne – vykašliavanie, zvyšuje produkciu mlieka
- Dávkovanie: 15-25 g ako zápar zo semena

Rumanček kamilkový (Matricaria recutita)

- Vlastnosti: antiflogistikum, spazmolytikum, karminatívum
- Použitie : pri krčoch žalúdka a čriev, plynatosti a kvasných procesoch v črevách
- Dávkovanie: ako zápar 50 g 1:10 (2-3 x denne)

Antiflogistika (protizápalový účinok)

Túžobník brestový (Filipendula ulmaria)

- Vlastnosti: antiflogistikum, diaforetikum, antireumatikum (kys. acetylsalicylová)

Použitie : tradičné použitie v Záp. Európe - znižuje hyperaciditu, gastritídu a tvorbu žalúdočných vredov. Kombinuje sa spolu s koreňom Ibiša a kvetom Harmanček na celu radu GIT och.

Dávkovanie: len ako zápar z kvetov 10-20g, tinktúra ma silnejší úč.

Skorocel kopijovitý (plantago lanceolata)

Vlastnosti: antiflogistikum, mucilaginozum, expektorans

Použitie : zmäččujúci sliz na všetky zapal. sliznice, žal. vredy, pri zhoršenom trávení hlavne pri achlorhydritických vredov žalúdka, protibakteriálne úč.

Dávkovanie: droga list hlavne ako odvar sa kombinuje s inými rast. ako Ibiš, rumanček a sladké drierko

Zápar – asi 30 g zalejeme vriacou vodou na 15 min. ako **stomachikum**

Odvar - asi 30 g varíme 10 min ako **mukoprotektívum** pri žalúdočných vredoch

Adstrigencia (st'ahujúci účinok)

Repík lekársky (Agrimonia eupatoria) – 30 g

Nátržník vzpriamený (Potentilla erecta) – 30 g

Dubová kôra (Quercus robur) – 30 g

Krvavec lekársky (Sanguisorby officinalis) – 30 g

Probiotiká (bakterie a enzýmy)

- Bacilus lichenformis
Bacilus subtilis
Lactobacilus acidophilus
- Sacharomyces cerevisiae
- Sacharomyces boulardii (lyofilizované)- 25 g na koňa 2x denne po dobu 14 dní.
- Amylaza, Glucanasa, Xylanasa

Zápal žalúdka a čriev (Gastroenteritída), erózie a vredy

Príčiny porúch gastrointestinálneho traktu

- stres
- infekčné (vírusové, bakteriálne, plesňové)
- parazitárne (gastrophilus- strečky, habronema, trichostrongilus) protozoárne (Giardia, Campylobacter, Coccidie,...) intoxikácie (kovy, fosfáty, nitráty , ...)
- liečivá (phenylbutazon, kortikoidy , olízanie z kože – blistre, maste...)
- krmivo (pokazené, znečistené, veľa piesku ...)
- duodenálny reflux (žlč a pankreatické enzýmy)
- pelety – zvýšené riziko erózií a vredov
- spomalené vyprázdňovanie žalúdka

Symptómy:

<i>Akútne:</i>	nechutenstvo, zívanie, depresia, flemovanie, slinenie, grganie, striedavá chuť do pitia, kolikové bolesti
<i>Chronické:</i>	škrípanie zubami, pokles výkonnosti, chudnutie, matná sršť, opuchy na podhrudí a podbruší

Základná veterinárna liečba

- **H2 blokátory** (cimetidín, ranitidín) - blokujú len niekoľko miest, ktoré stimulujú produkciu kyseliny
- **sucralfat**
- **Inhibítory protónovej pumpy (omeprazol)** – účinne blokuje tvorbu žalúdočnej kyseliny počas celých 24 hod., nevýhoda – pred pretekmi musí byť vysadený čo môže následne zvýšiť riziko vytvorenia sa vredu
- **Pektíny** - vláknina z jablák, hrušiek atď.

Doplnková liečba - Fytoterapia

Bylinné prípravky nefungujú tak rýchlo, ako lieky na predpis, je to liečba doplnková popri základnej liečbe a celému manažmentu krmenia.

Cieľom liečby žalúdočných vredov je potrebné potlačiť tvorbu žalúdočných kyselín do žalúdočných štiav, ochrana a regenerácia slizníc GIT a zabezpečiť pasáž potravy ďalej.

Najprirodzenejší spôsob je pastva a voľný prístup k senu, čo nám zabezpečí pomalší príjem krmiva a dokonalejšie pre slinenie potravy. Sliny fungujú ako účinné pufrčné činidlo. Dostihové kone a vôbec športové kone sa všeobecne hoja rýchlejšie, ak sú na čas vyradené z tréningu a súťaže.

Terapia:

Liečba je postavená na drogách, ktoré pôsobia mucoprotektívne vytvárajú hlienový povlak na sliznici – **mucilaginoza**: **Ibiš, slez, sladké drierko** všetko ako zápar **pľuzgierka** a **ľan** ako odvar. Napríklad čajovina **MucolInflaHerbs**
Protizápalový účinok – **antiflogistický** na tráviaci trakt spĺňa **skorocel, repík** ako odvar, **rumaňček** ako zápar

Koliky

Diagnostika rozpoznať typ koliky (veterinár)

Terapia koliky

Z pohľadu možností chovateľa, len ako doplnková liečba popri základnej veterinárnej terapii :

- Krčová kolika - *Fenikel* - plod 1 polievková lyžica / l vody odvar
- *Aníz* – plod 1 polievková lyžica / l vody odvar
- *Rumanček* - 25 - 50 g / 1 l vody - zapar
- *Materina dúška* – vňať 25 - 50 g / 2 l vody - zapar
- *Mäta* - vňať 25 - 50 g / 2 l vody – zapar
- napr. čajovina [SekroHerbs](#)
- Plynová kolika - *Fenikel* plod 1 polievková lyžica / 1 l vody ako odvar,
- *Rumanček* 25 - 50 g / 1 l vody - zapar
- Zápchová kolika- *Parafínový olej* 1- 2 litre (len pri spolupracujúcom koni !!!)
- *Ľanové semienko* - 100 - 250g na 3 litre vody , 20 min. var a 20 min. vylúhovať
- *Psyllium* - 60 g pri kolitídach

Vodiť koňa a Bowenova masáž bedrovej oblasti

Rekonvalescencia po kolike

Ochrana a regenerácia slizníc

- *Pluzgierka, Ibiš, Rumanček, Slez, Ľan, Psyllium*

Nábeh k schvátению kopýt

- Na odchod plynov a doplnenie energie a eliminácie toxínov (1 polievková lyž.*Fenikelu* a 1 pol. lyž *Lopúch* koreň a 1 pol. lyž *Púpava* koreň)
- vylúčiť jadrové krmivo a podávať kvalitné staršie seno

Prevenčia

krčovej koliky

- 1 čajová lyž. Práškového **zázvoru** s 1 pol. lyž. Medu / denne ako prevencia (neoverená informácia zo zahraničia) – nie pri podozrení na vrede

zápchovej koliky (hlavne v zime keď menej pijú)

- 1 pol. lyž. **ľanového semiačka**
- dostatok vody a hlavne pohybu

Literatúra:

Penelope Odyova, Veľký Atlas Liečivých Rastlín

Mika, Fytoterapia pre lekárov,

Wittek, Prírodná medicína pre kone

Liečivé rastliny 6/2012 ibiš

Modifikace diety u koně s průjmem, Iveta Bečvářová (psyllium)

Šutiak, Skalka, Príručka veterinárnej Fytoterapie

Kováč, Receptár liečivých rastlín v zverolekárstve